

## Studiedag Stichting Réveil-Archief, 8 november 2014 Het Réveil, de Bijbel en de kansel

### *Over de lezingen*

Katinka Fikse-Omon, MA: 'Een brokje leven, een stukje evangelie.' De opkomst van Bijbel- en traktaatgenootschappen, 1800-1950

De negentiende eeuw kan met recht de eeuw van de bijbel- en traktaatgenootschappen genoemd worden. Onder invloed van verbeterde druktechnieken werd meer religieus drukwerk gepubliceerd dan ooit tevoren. Bijbel- en traktaatverspreiding groeide dan ook uit tot een van de meest populaire evangelisatiemethoden in de negentiende eeuw. Opvallend is de grote rol die Britse *evangelicals* in dit proces speelden. Zij onderhielden warme banden met opwekkingsbewegingen elders in Europa, waaronder met Réveilkringen in Nederland, Zwitserland en Frankrijk en met Duitse protestanten. Via die internationale contacten stimuleerden zij het ontstaan van een netwerk van bijbel- en traktaatgenootschappen in heel West-Europa. Zo was de British and Foreign Bible Society in Nederland betrokken bij de oprichting van het Nederlands Bijbelgenootschap en kwam het Nederlands Godsdienschtig Traktaatgenootschap tot stand op initiatief van de Religious Tract Society. In deze lezing aandacht voor deze invloed vanuit de Angelsaksische wereld op bijbel- en traktaatverspreiding in Nederland tussen 1800 en 1950.

Cees Houtman: Is de Bijbel geschikt voor kinderen? 'Het beste boek' en 'de onzedelijkheid', met bijzondere aandacht voor het Réveil

In de negentiende eeuw werd in protestant Nederland kinderen de Bijbel aangeprezen als 'het beste boek'. Vrijdenkers uit die tijd ontnamen de Schrift haar luister door haar te typeren als een boek vol onzedelijkheid. Zij achtten haar ongeschikt voor kinderen. Hun gevoelens leidde in 1918 zelfs tot een open brief aan de regering en het parlement met het verzoek het gebruik van de Bijbel op de scholen te verbieden. Aan de hand van een zestal voorbeelden uit de Bijbel wordt

geïllustreerd hoe in kinder- en jeugdbijbels en andere voor jonge mensen bestemde stichtelijke lectuur van de hand van schrijvers uit de kring van het Réveil en/of van in Réveilkring gebruikte publicaties is omgegaan met aanstotelijke bijbelverhalen. De aanpak wordt vervolgens vergeleken met de omgang met betreffende bijgedeelten door vertegenwoordigers van andere protestantse richtingen. Een en ander leidt tot de conclusie: de Bijbel is voor kinderen geschikt gemaakt, in Réveilkring en evenzeer onder andere protestanten.

Over het boek: *Tussen religieus gevoel en kritisch denken. Vijf Franse preken.* Editie en vertaling: J. Trapman.

Allard Pierson (1831-1896) was een belangrijke vertegenwoordiger van het negentiende-eeuwse protestantse modernisme in Nederland. Deze vrijzinnige stroming wilde het christendom zuiveren van boven-natuurlijke elementen, zoals het geloof in wonderen, maar zijn religieuze kern behouden. Een aantal moderne predikanten bewoog zich echter in humanistische richting, verliet vrijwillig het ambt en koos voor een andere werkkring. Pierson trad in 1865 af als Waals predikant te Rotterdam; zijn collega Conrad Busken Huët was hem in 1862 in Haarlem voorgegaan. Na werkzaamheden elders werd Pierson in 1877 hoogleraar esthetica, kunstgeschiedenis en moderne talen aan de Universiteit van Amsterdam. Het Allard Pierson Museum draagt zijn naam. De hier uitgegeven preken, gehouden in een periode van toenemende twijfel, getuigen van Piersons talent als kanselredenaar, zijn vroomheid – die hij dankte aan zijn Réveil-achtergrond – en zijn kritische geest. De Franse tekst, gebaseerd op nagelaten handschriften, wordt gevolgd door een Nederlandse vertaling.